



ע"פ 599/19 - שמואל דטיאשוילי נגד מדינת ישראל, הסדרת ייצוג משפטי

בית המשפט העליון

ע"פ 599/19

לפני: כבוד הרשם רון גולדשטיין

המערער: שמואל דטיאשוילי

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

הסדרת ייצוג משפטי

החלטה

הערעור שבכותרת מופנה כלפי הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 29.10.2018 (תפ"ח 57043-09-14, כב' השופטים ר' כרמל, כ' מוסק ו-ש' רנר) בו הורשע המערער בעבירת רצח לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, וכן כלפי גזר דינו של בית המשפט המחוזי מיום 11.12.2018 שבמסגרתו נדון המערער למאסר עולם.

הודעת הערעור הוגשה על ידי המערער בעצמו, בכתב יד, ואף שהוכתרה כ-"בקשה להארכת מועד להגשת ערעור ו/או בקשה למשפט חוזר", הרי שמבחינה מהותית מדובר בהודעת ערעור בזכות, המפרטת לפחות חלק מטענותיו של המערער כנגד הכרעת הדין (להלן: הודעת הערעור). יצוין כי המערער הדגיש בסעיף 6 להודעת הערעור כי "דין בקשה זו כדין ערעור לכל דבר ועניין לצורך מניין הימים להגשתו" (וראו גם בהקשר זה את הוראת סעיף 203 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי), הקובעת כי "הודעת ערעור תפרט את נימוקיו, ואולם, לא ניתנו בהודעה נימוקים או לא פורטו במידה מספקת, רשאי רשם בית המשפט להורות למערער להגיש נימוקים, או נימוקים מפורטים יותר, במועד שיקבע").

טענתו המרכזית של המערער בהודעת הערעור היא כי בית המשפט המחוזי מנע ממנו את האפשרות לייצג את עצמו ותחת זאת מינה לו סנגורים מטעם הסניגוריה הציבורית אשר לטענת המערער פעלו "בהיפוך גמור למוסכם עמם ולהתחייבויותיהם". יובהר למען הסר ספק כי מהודעת הערעור עולה כי יש באמתחתו של המערער טענות נוספות כלפי הכרעת הדין שאותן לא פירט.

המערער מציין בהודעת הערעור כי מאחר שאין לו כל אמון בסניגוריה הציבורית, מחד גיסא, וידו אינה משגת לממן ייצוג פרטי, מאידך גיסא, הרי שלא נותרה לו כל ברירה אלא להגיש את הודעת הערעור בכוחות עצמו וללא ייצוג משפטי. בשים לב לחומרת העבירה שבה הורשע ולהיותו בלתי מיוצג עת המערער כי תינתן לו הארכת מועד "עד למקסימום האפשרי או, לחלופין, ללא הגבלת זמן" להגשת נימוקי ערעור מפורטים. המערער הוסיף והדגיש בהקשר זה כי טרם קיבל לידיו את התיק ואת כל החומר המשפטי הנוגע אליו.

לאחר הגשת הודעת הערעור הוחלט למנות למערער סניגור ציבורי, כמקובל, לשם ייצוגו בערכאת הערעור (ראו החלטתי מיום 11.2.2019). ביום 20.2.2019 הגישה הסניגוריה הציבורית הודעה לבית המשפט שבה ציינה כי ביקשה מספר פעמים להשתחרר מייצוגו של המערער בבית משפט קמא, לאחר שהמערער "באופן מתמשך ועקבי לא השכיל לבסס שיתוף פעולה עם שורת הסניגורים שמונו לו, לא שעה לעצותיהם המקצועיות, הגיע עימם לחילוקי דעות קשים ביותר, העלה כלפיהם טענות מגוונות ולא בחל אף בהתבטאויות בוטות נגדם" (סעיף 2 להודעת הסניגוריה). כן ציינה הסניגוריה כי הגם שהבקשות לשחרורה מייצוג נדחו על ידי בית המשפט קמא, הרי שנוכח עמדת המערער נקטו הסניגורים הציבוריים עמדה פסיבית ועל כן חלק ניכר מן המשפט התנהל, הולכה למעשה, ללא ייצוג. בכל הנוגע להודעת הערעור שהגיש המערער לבית משפט זה הוסיפה הסניגוריה הציבורית והדגישה כי "גם בהודעת הערעור מעלה המערער טענות כנגד תקינות ההליך וכנגד הסניגוריה הציבורית, שאת הסניגורים מטעמה הוא מכנה 'בובות ראווה' ו-'עלה תאנה'. המערער מאשים את הסניגוריה שבחרה 'להתנער' ממנו, ושעשתה יד אחת עם בית המשפט ב'מחטף' נגדו. ברור לחלוטין, אם כן, שלמערער אין כל אמון בסניגוריה הציבורית. זאת ועוד, מהודעת הערעור עולה שהמערער מבקש לייצג את עצמו" (סעיפים 4-5 להודעת הסניגוריה).

לנוכח האמור בהודעת הסניגוריה הציבורית, ולבקשתה, זימנתי דיון לפניי בשאלת ייצוגו של המערער. לדיון התייצבו בא-כוח הסניגוריה הציבורית, באת-כוח המדינה וכן המערער עצמו. במהלך הדיון חזר המערער ועמד על סירובו העיקש להיות מיוצג בידי הסניגוריה הציבורית, גם בערכאת הערעור, וזאת לאחר שאיבד אמון מוחלט בסניגוריה. בשים לב לעמדתו הנחרצת של המערער, ובהתחשב בהשתלשלות העניינים הדיונית החרגה ויוצאת הדופן בבית המשפט קמא, הודיעה הסניגוריה הציבורית, כי במקרה חריג זה מבקשת היא שלא לייצג את המערער. המדינה הודיעה אף היא (באופן חריג) כי בנסיבותיו המיוחדות של המקרה אין מקום לכפות על הסניגוריה הציבורית לייצג את המערער ויש לאפשר לו לייצג את עצמו, חרף חומרת העבירה שבה הורשע.

הסוגיה הטעונה הכרעה – האם יש לשחרר את הסניגוריה הציבורית מייצוג המערער ולאפשר לו לייצג את עצמו בערכאת הערעור (וכן הסוגיה הנלווית לה הנוגעת למועד הגשת נימוקי הערעור) – צריכה להיבחן גם על רקע העובדה שהמערער הורשע בעבירה החמורה ביותר בספר החוקים (למבחנים החלים בערכאה הדיונית עת נבחנת בקשה לשחרור הסניגוריה הציבורית מייצוג, וכן להוראות הדין הרלוונטיות בהקשר זה, ראו ע"פ 7211/18 הסניגוריה הציבורית נ' מדינת ישראל, פסקאות 11-12 (12.12.2018)). נראה כי בשים לב לנתון זה נמנע בית המשפט המחוזי מלהורות על שחרור הסניגוריה הציבורית על אף המחלוקות הבלתי פוסקות בין



המערער לבין הסניגורים השונים שייצגו אותו וחרף התבטאויותיו הקשות, החריפות והבוטות של המערער כלפי עורכי דינו. בית המשפט המחוזי התייחס בהכרעת דינו בהרחבה לאופן התנהלותו של המערער במהלך ניהול המשפט וכן לסוגיית הייצוג, בציינו, בין היתר, כי במהלך המשפט נענה לחמש בקשות מטעם המערער להחלפת הסניגורים שייצגו אותו. המערער נמנע מלשתף פעולה עם כל הסניגורים שמונו לייצגו והתנהלותו הדיונית הובילה לעיכובים משמעותיים בבירור ההליך. עמד על כך בית המשפט המחוזי בהכרעת-דינו (פיסקאות 84 ו-85 להכרעת הדין):

"84. הנה כי כן, ניתנו לנאשם אינספור הזדמנויות ואפשרויות להיות מיוצג, או להיעזר בעורכי הדין שלא פוטרו ולו רק לאספקטים טכניים, להודיע האם בכוונתו לזמן עדים ולהודיע על הראיות שברצונו להגיש, והנאשם, מחד, מצין כי כל אלה היו ידועים לעורכי דינו וידועים לבית המשפט, אך אינו מוסר כל פרט שהוא, למעט טענתו בדבר הפרוטוקולים שזויפו על ידי בית המשפט, ומנגד מבהיר כי אינו מבקש לדחות את המועד שנקבע להכרעת הדין, דהיינו מבקש לאחוז במקל משני קצוותיו: גם יש לו ראיות שאינו מפרטן פעם אחר פעם וגם אינו מבקש הזדמנות להציגן.

85. מדובר בסיטואציה מורכבת, שאינה פשוטה, מקום שלנאשם מיוחסת עבירת רצח על כ[ל] המשתמע מכך, אולם מדובר גם, ולצד זאת, בנאשם מתוחכם מאוד, מניפולטיבי, אשר מסרב להקשיב לקול ההיגיון ולעצות הסניגורים ומבקש להתוות מסלול שיפוט 'מקורי' התפור לשיגיונותיו, ובו, כך הוא מבקש, יצעד בית המשפט. דרך זו לא ניתן כמובן לקבל [...]"

לנוכח העובדה שסוגיית הייצוג הובילה לעיכובים משמעותיים בבירור ההליך שהתנהל בבית המשפט המחוזי ובהתחשב בעמדת המערער המעוניין לייצג את עצמו וכן בעמדת הסניגוריה והמדינה כאחד בדיון שהתקיים לפניו, שלפיה יש לשחרר את הסניגוריה מייצוג המערער בערכאה זו, שקלתי אפוא האם להיעתר לבקשת הסניגוריה ולהורות על שחרורה מייצוג המערער.

עם זאת, כפי שצינה כבוד הרשמת (כתוארה דאז) ל' בנמלך בע"פ 8347/13 פלוני נ' מדינת ישראל (19.2.2014), לא כל אימת שבעל דין בהליך ערעורי פלילי עומד על ייצוג עצמי יש ליתן עדיפות לרצונו שלו. לעתים, כך נקבע, יש מקום ליתן משקל לשיקולים נוגדים, שהינם "פטרנליסטיים" במהותם, וכפי שצינה כבוד הרשמת, הפסיקה עמדה לא אחת על כך שהנחת המוצא של חוק סדר הדין הפלילי היא כי מוטב לנאשם ליהנות מהגנה, ולו מוגבלת, של סנגור, מאשר להיוותר ללא ייצוג כלשהו. כן עמד בית משפט זה על העובדה שמצב דברים שבו בתיק מורכב אין ייצוג בשל עמדתו הנחרצת של הנאשם, או של המערער, אינו רצוי, בראש ובראשונה מבחינת הנאשם עצמו (ראו, ע"פ 3314/06 אייזנקוט נ' מדינת ישראל, פיסקה 5 לפסק-דינו של כבוד השופט (כתוארו אז) ח' מלצר(11.1.2010)). לעניין זה אף מן הראוי להפנות להוראת סעיף 15(ב) לחוק סדר הדין הפלילי, הקובעת כי ערכאת הערעור רשאית שלא למנות סנגור לבקשת הנאשם ובלבד ש"בית המשפט ראה שלא יגרם לו אי צדק אם לא ייצגנו סניגור" [ההדגשה הוספה - ר' ג'].

אשר על כן, בהתחשב בעובדה שבית המשפט המחוזי נמנע משחרור הסניגוריה, ובשים לב למכלול נסיבות העניין ובפרט חומרת העבירה שבה הורשע המערער והעונש שנגזר עליו (ולנתון זה ראיתי ליתן משקל מכריע), לא ראיתי בשלב זה להורות על שחרור הסניגוריה הציבורית מייצוג המערער ובקשתה לשחרור מייצוג תיוותר תלויה ועומדת.



עם זאת, השתלשלות העניינים הדיונית בבית המשפט המחוזי מלמדת בבירור כי במקרה חריג זה לא קיים כל סיכוי ממשיכי המערער ישתף פעולה עם הסניגוריה הציבורית לצורך הכנת נימוקי הערעור. סבורני כי החלטה שיפוטית הכופה על הסניגוריה הציבורית להגיש בשם המערער את נימוקי הערעור הינה חסרת תוחלת וכל פועלה יהיה עיכוב ממושך בבירור הערעור. עוד יצוין, כי במהלך הדיון שהתקיים לפניי ניתן היה להתרשם על נקלה כי המערער הינו אדם דעתן המתנסח בצורה רהוטה וקוהרנטית, הן בעל פה, הן בכתב. יוער כי גם הודעת הערעור שהוגשה לבית משפט זה נוסחה על ידי המערער, בכוחות עצמו, באופן סדור ומובנה ובשפה ברורה. בנסיבות אלה סבורני כי אף שאין לשחרר את הסניגוריה הציבורית מייצוג המערער, בשלב זה, הרי שאין לכפות עליה לערוך את נימוקי הערעור ויש לאפשר למערער, בהתאם לבקשתו, לערוך בכוחות עצמו נימוקים אלה (ראו והשוו, ע"פ 460/08 פרץ נ' מדינת ישראל (4.7.2011) (להלן: עניין פרץ)). מובן, כי ככל שהמערער יהיה מעוניין בכך יוכל הוא בכל שלב לפנות לסניגור מטעם הסניגוריה הציבורית שימונה לייצגו בערכאת הערעור, ומומלץ לו לעשות כן.

על מנת לאפשר למערער לערוך את נימוקי הערעור אני מורה לסניגוריה הציבורית להעביר למערער בתוך שבועיים מהיום את כל החומרים שהיו ברשותם של סניגוריו בעת ניהול משפטו בבית המשפט המחוזי. כמו כן אני מורה לסניגוריה לשאת בעלות הדפסת כל החומרים המצויים בתיק בית המשפט קמא ולהעבירם לידי המערער, ככל שהדבר טרם נעשה, בעוד שבועיים מהיום. רשמתי לפניי בהקשר זה את דבריו של בא-כוח הסניגוריה הציבורית בדיון שהתקיים לפניי, עו"ד טל ענר, שלפיהם הסניגוריה תמצא את הפתרונות על מנת שניתן יהיה להעביר למערער את כל החומר הרלוונטי בהקשר זה.

כפי שהסברתי למערער במהלך הדיון שהתקיים לפניי, לא ניתן להקצות פרק זמן בלתי מוגבל להכנת נימוקי הערעור. בנסיבות העניין תינתן למערער תקופת זמן של ארבעה חודשים להגשת נימוקי הערעור. אבהיר כבר עתה כי על פני הדברים לא אטה למתן ארכות להגשת נימוקי הערעור.

כמו כן ועל מנת למנוע עיכובים נוספים בבירור ההליך אני מורה כי יומן בית המשפט יקבע מועד לדיון בערעור שבכותרת בסמוך לתום שנת המשפט הנוכחית (בחודשים יולי או אוגוסט 2020). יובהר למערער כבר עתה, כי ככל שנימוקי הערעור לא יוגשו במועד יועבר ההליך להרכב ללא נימוקי הערעור (או על בסיס הודעת הערעור שהוגשה עם פתיחת ההליך), על כל המשתמע מכך (השוו, פסק הדין מיום 16.11.2011 בעניין פרץ; וכן ראו סעיף 203 סיפה לחוק סדר הדין הפלילי הקובע כי מקום בו לא מילא המערער אחר החלטת הרשם באשר למועד הגשת נימוקי הערעור, "רשאי בית המשפט, בתחילת הדיון בערעור, לדחות את הערעור מטעם זה בלבד").

לנוכח האמור לעיל, הנני קובע כדלקמן:

1. הסניגוריה הציבורית תעביר למערער את כל החומרים הרלוונטיים הנחוצים לו לצורך הכנת נימוקי הערעור לא יאוחר מיום 26.11.2019. הסניגוריה תמציא לבית המשפט הודעה על העברת החומרים כאמור, עד ליום 28.11.2019.
2. המערער רשאי להגיש נימוקי ערעור מטעמו עד ליום 26.3.2020.



3. המזכירות תוודא העברת התיק ללשכתי עד ליום 2.4.2020 לשם מתן החלטה באשר להגשת עיקרי טיעון.

4. היומן יקבע כאמור דיון בהליך בסמוך לתום שנת המשפט (בחודש יולי או אוגוסט 2020). הדיון יתקיים בין אם יוגשו נימוקי ערעור, בין אם לאו (השוו, עניין פרץ).

5. שירות בתי הסוהר ימציא החלטה זו למערער ויגיש אסמכתא על כך עד ליום 18.11.2019. המזכירות תמציא החלטה זו לסניגוריה הציבורית ולפרקליטות המדינה. התיק יועבר ליומן בית המשפט לצורך קביעת מועד הדיון.

ניתנה היום, י"ד בחשון התש"ף (12.11.2019).

רון גולדשטיין, שופט
ר ש ם